

Autor: Alain Besançon

Christopher Caldwell ve své knize *Reflections on the Revolution in Europe: Immigration, Islam and the West* (Úvahy o revoluci v Evropě: Imigrace, islám a Západ, Penguin Books, 2009) popisuje postupující muslimskou imigraci. V novém čísle revue *Commentaire* se objevila recenze Alaina Besançona, který se otázkou vztahu křesťanské i „postkřesťanské“ Evropy k islámu zabývá minimálně počínaje knihou *Trojí pokušení Církve* (1996), v níž vedle „demokratického“ a „antidemokratického“ pokušení definuje jako třetí pokušení právě islám.

Smysl i obsah knihy nejlépe vystihuje její podtitul: *„Can Europe be the same with different people in it?“* (Může Evropa zůstat stále táž i tehdy, budou-li v ní žít odlišné populace?) Pokud je mi známo, tak Caldwell je první, kdo si tuto otázku dokázal položit v celém rozsahu a v celé její složitosti. Odvážil se totiž otevřít složku, kterou se Evropané už po desetiletí snaží raději nechat zavřenou, ale koneckonců ji ani nemusejí otvírat, neboť je jim dokonale znám její obsah. Caldwellova kniha by měla vyvolat skandál. Ale protože rozbíjí zavedená klišé, jimž už nikdo nevěří, a protože vynáší na denní světlo myšlenky, které se nikdo neodvažuje vyslovit veřejně, je docela dobře možné, že bude pohřbena do hodně hluboké jámy jistě dřevěným bedněním.

Jde o mimořádně srozumitelný výklad. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly jsou uspořádány natolik přehledně, že jejich hlavní myšlenky pochopíme už po přečtení jejich názvů. Je tomu tak i proto, že všechny tyto věci víme v hloubi duše už dávno a dnes jejich koherence (jen) přímo bije do očí.

Evropa musí čelit dvěma problémům, které se od sebe liší, i když se pochopitelně zčásti překrývají (často se ovšem umíněně zaměňují, aby je nikdo nemusel vzít na vědomí). Prvním problémem je schopnost Evropy asimilovat imigranty, druhým pak obtíže, které se objevují v případě islámu.

Potřebuje Evropa takové množství imigrantů? Těsně po válce se zdálo, že skutečně ano, a nikoho nenapadlo, že by se měly vytvořit institucionální bariéry. Tento jev není možné porovnávat s nejnovější hispánskou imigrací do USA, která probíhala v postindustriální ekonomice, ale spíše s imigrací černochoů z jižanských států na počátku 20. století do průmyslových států Severu, kde byl nedostatek pracovních sil. Položme si tu otázku ještě jednou: Skutečně Evropa všechny ty imigranty potřebuje? „Kapitalistický“ argument říká, že právě tyto pracovní síly zachránily mnoho průmyslových podniků. Ve skutečnosti však vesměs šlo o průmyslové podniky odsouzené k zániku. Imigrace zpomalila zisky z produktivity, a to kvůli vedlejším nákladům, jejichž výpočet nikdo nikdy nedělal. „Socialistický“ argument uvádí, že obecné omlazení populace vyvolané imigrací – a s ní spojenou vyšší porodností – umožnilo zachránit pečovatelský stát. Stalo se však evidentní, že imigrace welfare state nepoměrně více ždímá, než přispívá na jeho provoz. Oba argumenty se tak dají velice snadno vyvrátit. Jestliže nikdo nic takového nedělá a jestliže se nikdo ani neodvažuje něco takového udělat, je tomu tak kvůli druhému problému: potížím, které Evropě v souvislosti s islámem vznikají. Evropa totiž věřila, že doveze „pracovní sílu“ v abstraktním a obecném smyslu slova, pasivní populaci, prostý výrobní faktor. Přehlédla, že

dovází lidské bytosti obdařené vlastní vůlí.

Myšlenka Evropy? Myšlenka svým původem elitářská měla morální dimenzi. V tomto prostředí se bralo jako dogma, že kultury mají stejnou důstojnost, čímž se chtělo říci, že se vzájemně vyvažují. Ideologie tolerance získala masovou podobu a jen se tím utvrdila tolerance netolerantní a netolerující. Neblahé zákony nekriminalizují už fakta, ale názory a přesvědčení. Německo a Švýcarsko přijaly tyto zákony po Francii.

Po řadu století byl islám v Evropě vnímán mimo jakékoli důkazy jako bezpodmínečný nepřítel. Tento pradávný instinkt, který zprošťoval povinnosti islám poznávat, byl dokládán a ospravedlňován v 19. století prvními znalci, kteří se islámem soustavně vědecky zabývali a kteří mu, podobně jako Renan, nepřikládali větší význam. Fanatismus, který byl islámu připisován, tehdy ovšem nebyl vnímán jako nebezpečí i z toho důvodu, že existoval náboženský fanatismus, jenž Evropa živila v sobě samé a jehož se osvícenství stále obávalo. Islám se nacházel vně a daleko.

Dnes to už zdaleka neplatí. V Evropě je usazeno pravděpodobně více než dvacet milionů muslimů, pět ve Francii, čtyři v Německu, dva v Británii. Muslimové mají blízko k dosažení většiny ve městech jako Amsterdam a Rotterdam, Marseille, Duisburg a Kolín, ale i v řadě anglických měst. Jejich plodnost a porodnost je nejvyšší. Například v Rakousku činí její index 2,43 oproti 1,31 u katolíků a 0,82 u těch, kdo jsou bez vyznání.

V Bruselu, kde 57 % novorozenců tvoří muslimové, jsou mezi šesti prvními jmény udělovanými chlapcům Mohamed, Adam, Rajan, Ajúb, Mehdí, Amin a Hamza (rok 2006). V některých předměstích muslimové vytvářejí paralelní společnost, která se sama vyděluje, vytváří podmínky pro zavedení šarí'i, staví mešity, a je schopna sama „deasimilizovat“ ty, kdo předtím již pokročili v „asimilaci“. Tato fakta si zasluhují pozornost o to větší, že ius soli na francouzský způsob bylo více méně přijato v Anglii nebo ve Španělsku a že nikdo nemůže pomýšlet na to, že by se tato část populace mohla vrátit do zemí svého původu, nebo být do nich dokonce vyhnána.

Zatím jsou však spíše v plném rozkvětu neblahé mýty o různorodosti a míšení kultur. Představují v podstatě způsob, jak proměnit a zamaskovat neklid, který si nikdo nechce připustit. Caldwell přináší fakta, která podle něj naznačují, že islám představuje supraidentitu a že mladí muslimové se cítí v první řadě jako muslimové a teprve potom o sobě tvrdí, že jsou Francouzi, Němci nebo Angličany. Caldwell říká, že nikdy nebude existovat francouzský islám, přestože nás o tom naše média přesvědčují dnes a denně, stejně tak jako nikdy nevznikne žádný deutscher islam nebo islam taliano. Ale už dnes existuje islámská protikultura, platící víceméně pro celou Evropu, která se ještě hledá a která často přijímá vzory od hlučné American Black Culture.

Přicházíme nyní ke kapitole, která je podle mne rozhodující, ale velice choulostivá a nesnadno se o ní hovoří: vztah mezi islámem a křesťanským světem, v němž se islám zabydlel. Víme, že muslimové zůstávají ve všem podstatném věrni svému náboženství. Ale jak je tomu u křesťanů, kteří to své houfně opouštějí? Kam se poděl slavný dialog mezi náboženstvími?

Caldwell říká, že až doposud byl jen zbožným přáním a že byl naprosto jednosměrný. Muslimové se o něj nezajímají ani nestarají. Pro nevěřící neexistuje důvod, proč by obě vyznání neměli házet do jednoho pytle. Agnostikové nebo „laikové“, jak se říká ve Francii, budou svůj postoj považovat za mnohem povznesenější, inteligentnější, svobodnější, což je zcela pochopitelné. Mnozí z nich nicméně připouštějí, že „když už by si měli vybrat“, je pro ně křesťanství přijatelnější... Jan Pavel II. podle autora uvažoval, že náboženské city křesťany, muslimy i buddhisty spojí a že je učiní navzájem si mezi sebou více blízkými než s ateisty. Pokud jde o Benedikta XVI., ten klade důraz na obecný rozum a přijímá všechny, kdo se tímto rozumem nechají vést. V Řezně naopak kritizoval iracionalismus jednoho náboženství, konkrétně islámu, který ovšem o sobě tvrdí, že je rozumný skrz naskrz.

Autor mi udělal radost i tím, že cituje můj výrok: „Islám je přirozeným náboženstvím zjeveného Boha.“ Jestliže křesťanství v Evropě vymírá, je islám vhodný kandidátem, který může vyplnit uvolněný prostor. V jiné své dřívější formulaci tvrdím, že islám je „modlářstvím Boha Izraele“. Jakožto modlářství islám přirozeně vyhovuje člověku, jenž je podle Kalvína „dílnou na vytváření model“. Bůh Izraele, s nímž není islám spojen žádnou smlouvou, je dostatečně nedostupný na to, aby mohl být poznán takový, jaký je, ale dostatečně blízký na to, aby mohl zaručit a zposvátnit tento paradoxní modlářský vztah. Na jedné straně bere islám lidskou přirozenost jako takovou a poskytuje jí uspokojení (vynechávám kapitolu týkající se sexu), na straně druhé velebí svého druhu nadjudaismus a nadkřesťanství. Z obou stran přináší pokušení.

Nicméně Západ se zdá být rozložen. Zůstává v zajetí výčitek svědomí z „rasismu“ a s ním souvisejících zákazů. Tím hlavním je „antirasismus“, o němž lze říci, že je to „komunismus 21. století“. Západní pocit viny zde vytváří pro muslimy útočiště, jehož ochrany využívají.

Existuje „umírněný“ islám? Kdo dokáže předložit jeho definici? Nemá-li islám, jak si mnozí myslí, nic společného s terorismem, proč potom, ptá se Caldwell, jakmile dojde někde k teroristickému útoku, všechny vlády chtějí vést vyšetřování v muslimském prostředí? Přiznám se, že v tomto bodě nemám jednoznačný názor.

Caldwell dochází k podloženému závěru, že masová muslimská imigrace má svůj původ v souběhu četných sociálních a na sobě nezávislých směrů a proudů: svobodné ekonomiky, růstu bohatství, zaměstnanosti žen, nerovnosti příjmů, nízké porodnosti... Přidejme ještě krizi křesťanství i jiných evropských duchovních a ideologických směrů. Jde o velice složitý, nesmírně rozsáhlý problém, jehož řešení se zdá být v nedohlednu.

Co přinese budoucnost? Caldwell pro ni vidí dva možné modely. Prvním je multietnická společnost podobného typu jako v USA. Tento model je považován za dost nepravděpodobný. Druhý představuje něco na způsob Otomanské říše a její systém milletů (územněsprávní jednotky), jinými slovy vytvoření mozaiky více méně autonomních společenství pod kontrolou imperiálního státu. Tento druhý model je patrně pravděpodobnější. Jestliže však Otomanská říše fungovala na základě systému milletů, znamenalo to z dlouhodobého hlediska její smrt, neboť odstředivé síly se vymkly její kontrole.

Doufejme, že Caldwellova kniha bude čtena a že se o ní bude diskutovat. Za tu námahu stojí.

Z časopisu Commentaire, zima 2009-2010, připravil a úvodem opatřil Josef Mlejnek.

Převzato z Revue politika.